

STANOVISKO VLÁDY

k návrhu poslanců Vojtěcha Filipa, Pavla Kováčika, Stanislava Grospiče, Alexandera Černého a dalších na vydání ústavního zákona o referendu (sněmovní tisk č. 117)

Vláda na své schůzi dne 4. dubna 2018 projednala a posoudila návrh ústavního zákona o referendu a vyslovila s ním **nesouhlas** zejména z následujících důvodů:

1. Vymezení předmětu referenda je nepřiměřeně široké. Podle předloženého návrhu by předmětem referenda mohla být rovněž otázka setrvání České republiky v mezinárodních organizacích, jejichž je členem, resp. otázka ratifikace či naopak vypovězení mezinárodní smlouvy. Za zahraniční politiku státu, jakož i sjednávání a vypovídání mezinárodních smluv odpovídá v českém ústavním systému moc výkonná. Tato konstrukce přitom vychází ze skutečnosti, že rozhodování o klíčových zahraničněpolitických otázkách nelze činit bez detailní znalosti mezinárodní politiky a mezinárodních vztahů, jež v sobě mnohdy zahrnuje znalost utajovaných informací, jejichž zpřístupnění široké veřejnosti by státu mohlo přivodit i bezpečnostní hrozbu. Učinění těchto otázek předmětem referenda by tedy mohlo vést k rozhodnutím, jež jsou v rozporu se zájmy České republiky a s dlouhodobou koncepcí její zahraniční politiky.
2. Návrh ústavního zákona (konkrétně např. čl. 6 a 7) není dostatečně provázán s Ústavou České republiky. Zejména navržená právní úprava schvalování návrhů zákonů v referendu není promítnuta do ustanovení Ústavy České republiky upravujících jednak pravomoce prezidenta republiky a Ústavního soudu a jednak proces projednávání a schvalování návrhů zákonů a vyjadřování souhlasu komor Parlamentu k ratifikaci mezinárodních smluv.
3. Návrh ústavního zákona v čl. 13 odst. 2 předpokládá, že Poslanecká sněmovna bude moci změnit nebo zrušit výsledek referenda ústavním zákonem, což je v rozporu s čl. 39 odst. 4 Ústavy České republiky, neboť k přijetí ústavního zákona je třeba souhlasu kvalifikované většiny obou komor Parlamentu. Návrh ústavního zákona obchází Senát, jehož role je v přijímání ústavních zákonů a při vyjadřování souhlasu k ratifikaci

mezinárodních smluv podle Ústavy České republiky stejně důležitá jako v případě Poslanecké sněmovny.

4. Návrh ústavního zákona předpokládá, že by se lidové hlasování mohlo konat také o odvolání hlavy státu. Vzhledem k tomu, že současná právní úprava umožňuje prezidenta republiky odvolat pouze na základě ústavní žaloby, kterou podává Senát Ústavnímu soudu podle čl. 65 odst. 2 a 3 Ústavy České republiky, mělo by být odvolání prezidenta republiky vedle krátké zmínky v návrhu ústavního zákona o referendu výslovně upraveno také v hlavě třetí Ústavy České republiky. Postavení prezidenta republiky jako hlavy státu a ústavního činitele je natolik výjimečné, že jeho prosté odvolání na základě ústavního zákona o obecném referendu by mohlo být kvalifikováno jako porušení či zásah do jeho základních politických práv podle čl. 21 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (viz např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 53/06).
5. Návrh ústavního zákona chrání před ingerencí referenda pouze moc soudní, neposkytuje však obdobnou ochranu před zásahy do správního řízení a předsoudního stádia trestního řízení. Konání referenda, jehož předmětem by bylo rozhodování o individuálních právech a povinnostech konkrétních jednotlivců, je nepřípustné, jelikož odporuje zásadám předvídatelnosti a právní jistoty a obecněji pak principu právního státu jako takovému.
6. V návrhu ústavního zákona není stanoveno žádné minimální kvórum oprávněných hlasujících občanů nezbytné pro platnost výsledku referenda, což by v kombinaci s relativně nízkou hranicí minimálního počtu petentů (100 000 oprávněných občanů) nezbytných k podání návrhu na vyhlášení referenda vedlo k nežádoucímu jevu, neboť o zásadních věcech výkonu státní moci by mohla rozhodnout výrazná menšina oprávněných osob.
7. Z návrhu ústavního zákona jasně nevyplývá, zda má mít tzv. poradní referendum podle čl. 8 návrhu opravdu jen konzultativní funkci, anebo má být závazné pro příslušné státní orgány i osoby.